

April 2021

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ทัศพร ปุ่มสีดา

ชญาพิมพ์ อสุาโห

พญทธี ศิริบรรณพิทักษ์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

ปุ่มสีดา, ทัศพร; อสุาโห, ชญาพิมพ์; and ศิริบรรณพิทักษ์, พญทธี (2021) "การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา," *Journal of Education Studies*: Vol. 49: Iss. 2, Article 9.

DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.49.2.9

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol49/iss2/9>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

A Study of the Current and Desired States of Small Schools Management for
Educational Quality Enhancement

ทัศพร ปุ่มสิดา¹ ชญาพิมพ์ อุสาโห² และ พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์³

Tussaporn Poomseda¹ Chayapim Usaho² and Pruet Siribanpitak³

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ตัวอย่าง คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 375 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 500 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็น โดยใช้ PNI_{modified} ผลการวิจัย พบว่า 1) กรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 2 แนวคิด ได้แก่ 1.1) การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป 1.2) คุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก (3.82) ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.68) ยิ่งไปกว่านั้นสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน ส่วนค่าความต้องการจำเป็นเมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารงาน พบว่า ด้าน การบริหารวิชาการ (0.235) มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด เมื่อพิจารณาตามคุณภาพการศึกษา พบว่า ด้านผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน (0.246) มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด

คำสำคัญ : การบริหารโรงเรียน, โรงเรียนขนาดเล็ก, คุณภาพการศึกษา

Article Info: Received 29 December, 2016; Received in revised form 19 April, 2021; Accepted 20 May, 2021

¹ นิสิตศึกษานิเทศ สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล : conqueror_tus@hotmail.com

Ph.D. Candidate in Educational Administration Division, Department of Educational Policy Management and Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University

Email: conqueror_tus@hotmail.com

^{2,3} อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล : chayapim.u@chula.ac.th², pruet.s@chula.ac.th³

Lecturer in Education Administration Division, Department of Educational Policy Management, and Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University

Email: chayapim.u@chula.ac.th², pruet.s@chula.ac.th³

หมายเหตุ : งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุน “ทุน 90ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

Abstract

The purposes of this research were to study the conceptual framework of small schools management for educational quality enhancement and to examine the current and desired state of small school management for educational quality enhancement. The sample included 375 small primary schools under the Office of the Basic Education Commission. The respondents were school directors and teacher committees and there were a total of 500 respondents. The research instruments included questionnaires and an assessment of the conceptual framework optimum. Statistical applications to analyse the data included frequency, mean, percentage, standard deviation, and prioritise the needs by using $PNI_{modified}$. The findings were as follows. First, the conceptual framework of small schools management for educational quality enhancement consisted of two components: 1.1) small school management including academic management, budgeting management, personnel management, and general management; and 1.2) educational quality including learning achievement and desired characteristics. Second, the overall current state of small school management for educational quality enhancement were at a high level (mean 3.82) while the overall desired state of small school management for educational quality enhancement were also high (mean 4.68). Moreover, the averages for desirable state were higher than the average of the current state in every dimension. Following an analysis of school management, academic management showed the highest need ($PNI_{modified} = 0.235$). When analysed in relation to educational quality, the highest need is in the area of learning achievement ($PNI_{modified} = 0.246$).

Keywords: school management, small school, educational quality

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่จะพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะต้องพัฒนาคนให้มีความพร้อม สิ่งที่จะพัฒนาคนได้ดีที่สุด คือ การศึกษาดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) จึงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ที่ผ่านมามีคุณภาพการศึกษาทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะผู้เรียนยังไม่น่าพอใจ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557) ได้ทำการศึกษาสภาพการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2557 พบว่าคุณภาพการศึกษาไทยโดยรวมหรือโดยเฉลี่ยทั้งประเทศเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม และประเทศส่วนใหญ่ ไม่ว่าวัดโดยผลสัมฤทธิ์ในการสอบวิชาสำคัญของนักเรียน การประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประยุกต์ใช้ รวมทั้งการวัดผลสัมฤทธิ์ในการทดสอบระดับชาติในชั้น ป.6, ม.3 และ ม.6 โดยเฉลี่ยทั่วประเทศ พบว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยเฉพาะในวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และเมื่อพิจารณาผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับประเทศในภาพรวมพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่เป็นที่น่าพอใจ คณะกรรมการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติชั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2557 พบว่า คะแนน

เฉลี่ยในรายวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ยกเว้นวิชาสังคมศึกษา ที่มีค่าเฉลี่ย 50.67 แม้คะแนนเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2556 แต่โดยภาพรวมยังต่ำกว่ามาตรฐาน

ด้านการทดสอบระดับนานาชาติ ความสามารถเรื่องของการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณและความคิดสร้างสรรค์ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 วิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ (Trends in International Mathematics and Science Study: TIMSS) ในปี ค.ศ. 2011 พบว่าประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ 458 คะแนน และวิชาวิทยาศาสตร์ 472 คะแนน ซึ่งยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556) นอกจากนี้ผลการประเมินการทดสอบของ The Programmer for International Student Assessment (PISA) ที่ประเมินจากผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับหรือกลุ่มอายุ 15 ปี ก็พบว่าคะแนนเฉลี่ยยังต่ำ คะแนนจากการทดสอบในปี ค.ศ. 2015 พบว่าเด็กไทยอยู่ในอันดับที่ประมาณ 55 จาก 72 ประเทศ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 415, 421 และ 409 คะแนน ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน ตามลำดับ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) และด้านสถานศึกษาพบว่าสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ยังไม่ได้เกณฑ์มาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2555)

การยกระดับคุณภาพการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ต้องทำโดยเร่งด่วน โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งจัดเป็นระดับการศึกษาที่มีความสำคัญในการวางรากฐานคุณภาพการศึกษา โดยโรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย นั่นคือ คุณภาพการศึกษา

ในปีการศึกษา 2559 สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนโรงเรียนในความรับผิดชอบทั้งสิ้นจำนวน 30,717 โรง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 15,575 โรง คิดเป็นร้อยละ 50.70 การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มองภาพขนาดใหญ่จึงเป็นเรื่องที่ลำบาก โดยเฉพาะโรงเรียนเกือบครึ่งเป็นโรงเรียนที่ไม่มีคุณภาพ ดังสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบสาม ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2554-2558) ประจำปีงบประมาณ 2554 พบว่าสถานศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาจำนวน 2,295 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ตั้งอยู่นอกเมือง ส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2554)

โรงเรียนขนาดเล็กมีแนวโน้มเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากประชากรวัยเรียนมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปี 2545 มีประชากรวัยเรียน จำนวน 6,097,425 คน แต่ในปี 2553 มีประชากรวัยเรียนเพียง 5,066,745 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553) ในขณะที่จำนวนโรงเรียนยังมีเท่าเดิม ทำให้จำนวนโรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน มีจำนวนเพิ่มขึ้น ดังนั้นหากจะยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จต้องยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทุกระดับตระหนักและเห็นความสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษาจึงพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพมาโดยตลอด และได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561 โดยมีวิสัยทัศน์ คือ คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ในด้านคุณภาพการศึกษามุ่งพัฒนา 4 ด้าน คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552ก) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กอย่างหลากหลายเรื่อยมา เช่น การจัดการเรียนรู้แบบรวมชั้นเรียน การบูรณาการหลักสูตร การใช้ความร่วมมือจากชุมชน การใช้

ICT ในการพัฒนาคุณภาพ การสนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยี การจัดเครือข่ายโรงเรียน การรวมโรงเรียนเพื่อการใช้ทรัพยากร ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) และในปี 2557 โครงการการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ซึ่งเป็นการขยายผลโครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ไปยังโรงเรียนขนาดเล็กทั่วประเทศ จำนวน 15,369 โรงเรียน เพื่อช่วยแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบปัญหาการมี ครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก แต่อย่างไรก็ตามปัญหาด้านคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กก็ยังคงอยู่

รัฐบาลแต่ละคณะได้กำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาไว้หลายแนวทาง เช่น มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2552 ได้กำหนดแนวทางการแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กไว้ 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2554-2556 รวมโรงเรียนที่มีนักเรียน ไม่เกิน 60 คน จำนวน 5,627 โรง ระยะที่ 2 ปีการศึกษา 2557-2559 รวมโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 100 คน จำนวน 6,395 โรง อย่างน้อยร้อยละ 50 ระยะที่ 3 ปีการศึกษา 2560-2561 รวมโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน จำนวน 2,372 โรง อย่างน้อยร้อยละ 50 โดยยกเว้นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพ คือ มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ใน 5 สาระการเรียนรู้หลักเท่ากับ หรือ สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ได้รับการรับรองจากสำนักงาน รับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) แต่่นโยบายดังกล่าว ก็มีผู้ปกครองและชุมชนไม่เห็นด้วยจำนวนมาก รัฐบาลปัจจุบัน (คสช.) จึงมีนโยบายแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับโรงเรียน ขนาดเล็ก คือ แก้ปัญหาโดยใช้การบริหารจัดการ โดยไม่มีการยุบเลิก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) โรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพสูง จำนวน 975 โรงเรียน สหุ.บริหารจัดการได้ที่อยู่แล้ว 2) โรงเรียนที่มีที่ตั้งทางสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นข้อจำกัด ได้แก่ โรงเรียนพื้นที่ พิเศษ ห่างไกล พื้นที่สูงหรือเกาะจำนวน 336 โรงเรียน และโรงเรียนที่มีระยะห่างจากโรงเรียนใกล้เคียงเกิน 6 กม. จำนวน 3,295 โรงเรียน ให้คงสภาพอยู่ก่อน และ 3) โรงเรียนทั่วไปที่มีระยะห่างจากโรงเรียนใกล้เคียงไม่เกิน 6 กม. จำนวน 10,971 โรงเรียน ซึ่งจะโรงเรียนที่จะเข้าสู่การบริหารจัดการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กในปี 2559-2560 ซึ่งมีโรงเรียนที่เหลือจากการดำเนินการ ที่ผ่านมามีจำนวน 10,971 โรงเรียน โดยเป้าหมายหลักคือต้องให้โรงเรียนมีครูครบชั้น และมีนักเรียนเหมาะสมกับห้องเรียนทั้งสอง โรงเรียนจะต้องมาบริหารโรงเรียนร่วมกันโดยวิธีการควบรวมแต่ไม่ใช้การ ยุบ เลิก โรงเรียน เว้นแต่โรงเรียนที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ ที่มีข้อจำกัด เช่น อยู่บนที่สูง บนเกาะ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559ก)

ดังนั้น โรงเรียนขนาดเล็กจะยังคงอยู่ได้โดยไม่มีการยุบ เลิก หรือไปควบรวมกับโรงเรียนอื่นต้องมีการบริหารจัดการที่มี คุณภาพ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน นักวิจัยหลายท่านได้ทำการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก อาทิ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กหลายเรื่อง เช่น แนวทางการแก้ปัญหา โรงเรียนขนาดเล็ก บทเรียนการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กในญี่ปุ่น ปัญหาขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็กแก้ไขอย่างไรดี เป็นต้น (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2558) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้จัดทำโครงการวิจัย เพื่อกำหนดอนาคตโรงเรียนขนาดเล็กของประเทศไทย จำนวน 16 เรื่อง โดยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักนโยบายและ แผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาทิ รายงานการวิจัยการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็ก การบริหาร สถานศึกษาขนาดเล็กที่จำเป็นต้องดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556ก) ได้จัดทำโครงการวิจัยโดยการสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษา 9 แห่งทั่วทุกภูมิภาค ในการจัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น งานวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาครูที่มี ลักษณะเฉพาะเหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก 10 จังหวัดของประเทศ

นอกจากนี้ ยังมีนักการศึกษาและนักวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กไว้หลายท่าน เช่น กมลวรรณ รอดจ่าย (2552) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ชัดติยา ดั่งสำราญ (2552) วิจัยเรื่อง รูปแบบ

การบริหาร เชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จรูญ จับบัง (2554) วิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทวี วาจาสัตย์ (2555) วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในโรงเรียนขนาดเล็ก พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สมพิศ ไข่เอ็ง (2554) วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในเขตเมืองและชนบท มยุรี แพร่หลาย (2554) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พัทธนันท์ หรรษาภิรมย์โชค และ จิราภรณ์ กาแก้ว (2557) วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชน สมคิด โพธิ์ชุมพล และ พันธศักดิ์ พลสารมัย (2558) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย และ จันทร์จิรา จุมพลหล้า และคณะ (2557) ศึกษาแบบความสำเร็จการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาด้านคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาอย่างหลากหลาย เพราะโรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่มีบริบท และปัจจัยในการบริหารที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ดังนั้นกระบวนการบริหารต้องมีความแตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยในฐานะนิสิตสาขาบริหารการศึกษาและปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อหากรอบแนวคิดที่จะบริหารโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาว่ามีระดับการปฏิบัติมากน้อยเพียงใดเพื่อหาความต้องการจำเป็นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในแต่ละด้าน ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2559 จำนวน 15,575 โรงเรียน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง ของ Krejcie and Morgan (1970) ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 375 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือ ครูผู้ทำหน้าที่รักษาราชการแทน และ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านวิชาการ รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 750 คน วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยจำแนกโรงเรียนตามเขตตรวจราชการ กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนแต่ละเขตตรวจราชการโดยการเทียบอัตราส่วนร้อยละจากจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กในแต่ละเขตตรวจราชการสุ่มจังหวัดจากแต่ละเขตตรวจราชการโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเขตตรวจละ 1 จังหวัด สุ่มตัวอย่างโรงเรียนจากจังหวัดตามจำนวนที่กำหนดไว้โดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 375 โรงเรียน

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสม จากนั้นศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยดำเนินการ ดังนี้

2.1 สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัย

2.2 นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

2.3 คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา

2.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 โรงเรียน

2.5 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้แบบสอบถาม (try out) ไปตรวจสอบหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตร Cronbach's alpha coefficient (Cronbach, 1970)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 375 โรงเรียน เมื่อได้แบบสอบถามกลับมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา จำแนกโดยภาพรวมรายด้านตามการบริหารงาน รายด้านตามคุณภาพการศึกษา หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา จำแนกโดยภาพรวม รายด้านตามการบริหารงาน รายด้านตามคุณภาพการศึกษาโดยใช้วิธี PNI_{modified} (สวิมล ว่องวานิช, 2550)

ผลการวิจัย

1. กรอบแนวคิดการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1.1 การบริหารโรงเรียน ยึดตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ประกอบด้วยการบริหารงาน 4 ด้าน ดังนี้

- 1) การบริหารวิชาการ ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล
- 2) การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การจัดสรรงบประมาณ การใช้งบประมาณ และการตรวจสอบ ติดตามและรายงานผลการใช้งบประมาณ
- 3) การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย การวางแผนอัตรากำลังและการสรรหา การพัฒนาครู และการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

4) การบริหารทั่วไป ประกอบด้วย การพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูล เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) และการพัฒนางานกิจการนักเรียน

1.2 คุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยอาศัยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องด้านนโยบายการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของรัฐบาลด้านการศึกษา ด้านทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และพัฒนารอบคุณภาพการศึกษา โดยเน้นคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยกรอบแนวคิดคุณภาพการศึกษา ด้านคุณภาพผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้เฉลี่ย (GPA) และ ผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)

2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านทักษะชีวิต และด้านสุขภาพกาย

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านค่าเฉลี่ย 3.82 เมื่อพิจารณารายด้านตามขอบข่ายการบริหารงาน พบว่า ด้านการบริหารทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูง (3.89) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานบุคคล (3.81) การบริหารงบประมาณ (3.80) และการบริหารวิชาการ (3.77) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้านตามคุณภาพการศึกษา พบว่า การปฏิบัติเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน ค่าเฉลี่ย 3.80 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (3.88) มีค่าเฉลี่ยมากกว่า ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (3.73)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านค่าเฉลี่ย 4.68 เมื่อพิจารณารายด้านตามขอบข่ายการบริหารงาน พบว่า ด้านการบริหารทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.73) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงบประมาณ (4.68) การบริหารวิชาการ (4.66) และการบริหารงานบุคคล (4.66) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้านตามคุณภาพการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติมากที่สุดทุกด้าน ค่าเฉลี่ยรวม 4.68 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (4.71) มีค่าเฉลี่ยมากกว่า ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (4.65)

สรุปได้ว่า สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยมากกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน ค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านมีค่าไม่แตกต่างกันมากนัก

ค่าความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาเมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารงาน พบว่าโดยภาพรวม มีค่าความต้องการจำเป็นเฉลี่ย 0.225 ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการบริหารวิชาการ มีค่าความต้องการจำเป็น 0.235 รองลงมาคือด้านการบริหารงบประมาณ มีค่าความต้องการจำเป็น 0.232 ด้านการบริหารงานบุคคล มีค่าความต้องการจำเป็น 0.224 และด้านการบริหารทั่วไปมีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ 0.218 เมื่อพิจารณาตามคุณภาพการศึกษา พบว่า มีค่าความต้องการจำเป็นเฉลี่ย 0.229 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความต้องการจำเป็นสูงกว่าด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ 0.246 และ 0.212 ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตาราง 1 และ 2

ตาราง 1

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา จำแนกรายด้านตามขอบข่ายการบริหารงาน

การบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ ความ สำคัญ
	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล		
การบริหารวิชาการ	3.77	0.72	มาก	4.66	0.53	มากที่สุด	0.235	1
การบริหารงบประมาณ	3.80	0.79	มาก	4.68	0.53	มากที่สุด	0.232	2
การบริหารงานบุคคล	3.81	0.80	มาก	4.66	0.57	มากที่สุด	0.224	3
การบริหารทั่วไป	3.89	0.74	มาก	4.73	0.50	มากที่สุด	0.218	4
รวม	3.82	0.76	มาก	4.68	0.53	มากที่สุด	0.227	

ตาราง 2

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา จำแนกตามคุณภาพการศึกษา

คุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ ความ สำคัญ
	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล		
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	3.73	0.76	มาก	4.65	0.56	มากที่สุด	0.246	1
คุณลักษณะอันพึงประสงค์	3.88	0.75	มาก	4.71	0.51	มากที่สุด	0.212	2
รวม	3.80	0.75	มาก	4.68	0.53	มากที่สุด	0.229	

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาเมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารงานในภาพย่อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน 3.99 และสภาพที่พึงประสงค์ 4.75 ส่วนการจัดสรรงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สภาพปัจจุบัน 3.56 สภาพที่พึงประสงค์ 4.65 เมื่อพิจารณาค่าความต้องการจำเป็นพบว่าด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรกคือ การจัดสรรงบประมาณ การวางแผนอัตรากำลังและการสรรหา และ การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น 0.303, 0.279 และ 0.29 ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา จำแนกตามขอบข่ายการบริหารงานในภาพย่อย

การบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ ความ สำคัญ
	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล		
1. การพัฒนาหลักสูตร	3.77	0.71	มาก	4.66	0.53	มากที่สุด	0.237	5
2. การจัดการเรียนการสอน	3.79	0.73	มาก	4.66	0.54	มากที่สุด	0.231	6
3. การวัดและประเมินผล	3.76	0.72	มาก	4.67	0.53	มากที่สุด	0.242	4
4. การระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษา	3.80	0.79	มาก	4.68	0.53	มากที่สุด	0.232	5
5. การจัดสรรงบประมาณ	3.56	0.87	มาก	4.65	0.55	มากที่สุด	0.308	1
6. การใช้งบประมาณ	3.97	0.74	มาก	4.71	0.51	มากที่สุด	0.187	12
7. การตรวจสอบ ติดตามและ รายงานผลการใช้งบประมาณ	3.90	0.77	มาก	4.73	0.48	มากที่สุด	0.215	7
8. การวางแผนอัตรากำลังและ การสรรหา	3.81	0.80	มาก	4.66	0.57	มากที่สุด	0.279	2
9. การพัฒนาครู	3.93	0.75	มาก	4.69	0.53	มากที่สุด	0.193	9
10. การเสริมสร้างแรงจูงใจในการ ทำงาน	3.87	0.78	มาก	4.66	0.56	มากที่สุด	0.204	8
11. การพัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม	3.99	0.68	มาก	4.75	0.49	มากที่สุด	0.188	11
12. การพัฒนาระบบเครือข่าย ข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT)	3.68	0.80	มาก	4.71	0.50	มากที่สุด	0.279	2
13. การพัฒนางานกิจการ นักเรียน	3.98	0.73	มาก	4.74	0.51	มากที่สุด	0.191	10
รวม	3.82	0.76	มาก	4.68	0.53	มากที่สุด	0.227	

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาเมื่อพิจารณาตามคุณภาพการศึกษาในภาพย่อย พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านสุขภาพกายมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันมากที่สุด คือ 3.91 และ ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ 4.71 ส่วนด้านผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำสุด คือ 3.73 ด้านผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (ONET) มีสภาพที่พึงประสงค์ต่ำสุด คือ 4.64 เมื่อพิจารณาค่าความต้องการจำเป็นพบว่าด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรกคือ ด้านผลการเรียนเฉลี่ย (GPA)

ด้านผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (ONET) และ ด้านทักษะชีวิต ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น 0.246 0.243 และ 0.236 ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา จำแนกตามคุณภาพการศึกษาในภาพย่อย

การบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ ความ สำคัญ
	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล		
1. ผลการเรียนรู้เฉลี่ย (GPA)	3.73	0.75	มาก	4.65	0.56	มากที่สุด	0.246	1
2. ผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติด้านพื้นฐาน (ONET)	3.74	0.77	มาก	4.64	0.56	มากที่สุด	0.243	2
3. คุณธรรมจริยธรรม	3.91	0.74	มาก	4.71	0.51	มากที่สุด	0.205	4
4. ทักษะชีวิต	3.80	0.77	มาก	4.70	0.51	มากที่สุด	0.236	3
5. สุขภาพกาย	3.91	0.73	มาก	4.70	0.51	มากที่สุด	0.202	5
รวม	3.80	0.75	มาก	4.68	0.53	มากที่สุด	0.229	

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาสู่การอภิปราย ดังนี้

1. กรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารโรงเรียนประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ทั้งนี้เป็นการบริหารโรงเรียนไม่ว่าจะขนาดใดต้องครอบคลุมการบริหารงานทั้ง 4 ด้านนี้ตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ที่กระจายอำนาจการบริหารงาน 4 ด้านดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549) แต่โรงเรียนขนาดเล็กมีครูและความพร้อมด้านทรัพยากรต่าง ๆ น้อยจึงน่าสนใจที่จะศึกษาว่าการบริหารงานในแต่ละด้านมีสภาพการปฏิบัติอย่างไร ซึ่งการแบ่งกรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กออกเป็น 4 ด้านยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557ก) และงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคายของ สมคิด โพธิ์ชุมพล และ พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์ (2558) ที่แบ่งการบริหารงานโรงเรียนครอบคลุมงาน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหาร วิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

กรอบแนวคิดด้านคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย คุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ฉบับลงวันที่ 11 ตุลาคม 2559 มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559ข) และยังสอดคล้องกับ รัตนา ดวงแก้ว (2556) ที่กล่าวไว้ว่า คุณภาพการศึกษา คือ คุณภาพของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดตามหลักสูตร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ นโยบาย

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ว่า “หัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การสร้างและพัฒนาคนไทยเพื่ออนาคตของประเทศ สร้างคนไทยให้เป็นคนดีและคนเก่ง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลัก ค่านิยมไทย 12 ประการ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: น.2) ยิ่งไปกว่านั้นยังสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) ที่กล่าวว่า ผลผลิตของการจัดการศึกษา คือ ผู้เรียนเป็น คนดี คนเก่ง และมีความสุข ดังนั้น การที่จะดูว่าคุณภาพการศึกษาเป็นเช่นไรต้องดูคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ในภาพรวม พบว่าสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนขนาดเล็กยังต้องได้รับการพัฒนาและ ส่งเสริมในทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) และงานวิจัยของ คัมภีร์ สุดแท้ และคณะ (2553) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาที่สำคัญของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหา 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

ความต้องการจำเป็น จำแนกตามการบริหารงาน พบว่า การบริหารวิชาการมีความต้องการจำเป็นสูงสุดสอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ที่กล่าวว่า การบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมาย ของสถานศึกษาคือการจัดการศึกษา คุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาจึงอยู่ที่งานวิชาการ และ Sillapaanan (2000) ยังกล่าวไว้ ว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพต้องให้ความสำคัญกับผลสำเร็จทางวิชาการ สอดคล้องกับ จันทราณี สงวนนาม (2545) ที่กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพผู้เรียนทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพส่วนงานอื่น ๆ ถือเป็น งานที่มีความสำคัญรองลงมาและเป็นงานสนับสนุน นอกจากนี้ Hoy and Miskel (2007) ยังกล่าวว่า งานวิชาการโดยเฉพาะ การจัดการเรียนการสอน ถือเป็นแก่นของการบริหารโรงเรียน และถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ เป็นอันดับแรก และถือเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณางานย่อยของการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน พบว่า การจัดสรรงบประมาณมีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ 0.308 ซึ่งแตกต่างจากด้านอื่นมากถึงแม้ว่างานวิจัยของ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ (2555) แสดงให้เห็นว่า การจัดสรร งบประมาณเพื่อการศึกษาภาครัฐของไทยจะอยู่ในปริมาณสูงถึงร้อยละ 53.8 ของงบประมาณทั้งหมดก็ตาม แต่งบประมาณดังกล่าว รวมถึงงบประมาณด้านเงินเดือนและจัดสรรตามรายหัวนักเรียนทำให้โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนเด็กน้อยเสียเปรียบได้รับ งบประมาณน้อยเป็นผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีทรัพยากรไม่เพียงพอต่อความต้องการ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2558) สอดคล้องกับ อุดร อรกุล (ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่า ด้านการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนขนาดเล็กรัฐจัดสรรให้ไม่เพียงพอ เพราะวิธีการจัดสรรรัฐบาลใช้เกณฑ์ จำนวนรายหัวของนักเรียน เป็นตัวกำหนด นอกจากนี้ จากงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนา คุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชนของ พัทธนันท์ ธรรมชาติกรมย์โชค และ จิราภรณ์ กาแก้ว (2557) สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กประการหนึ่ง คือ ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กยัง ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ และจากการ SWOT ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) พบว่า จุดอ่อนประการหนึ่งคือ การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ และจากงานวิจัย ของ จันทรจิรา จูมพลหล้า และคณะ (2557) พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ของโรงเรียนขนาดเล็กมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่ขาดแคลนงบประมาณจึงยากต่อการพัฒนา สอดคล้องกับ Hoy and Miskel (2007) ที่กล่าวว่า ด้านการบริหารงบประมาณของโรงเรียนยังขาดความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติ ขาดความยืดหยุ่นในการจัดสรรงบประมาณให้ เพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก รายงานการวิจัยและพัฒนาเรื่องรูปแบบการบริหาร จัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557ก) เสนอแนะว่า รัฐควรจัดสรรงบประมาณตามบริบท

และความแตกต่าง ความต้องการพิเศษของโรงเรียน เห็นได้ว่า การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอในการบริหารจัดการจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากในการสนับสนุนทำให้การบริหารงานด้านต่าง ๆ เกิดความคล่องตัวในการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ความต้องการจำเป็นเมื่อจำแนกตามคุณภาพการศึกษา พบว่า ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ 0.246 เมื่อมองในประเด็นย่อย พบว่า ด้านผลการเรียนเฉลี่ยมีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งอาจเป็นเพราะนโยบายส่วนใหญ่ของรัฐบาลให้ความสำคัญ ในการวัดคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเปรียบเทียบการจัดลำดับนานาชาติ ประเด็นหลักมองที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556ข) และ จากนโยบายด้านการควบคุมและยุบโรงเรียนขนาดเล็กของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) กำหนดเงื่อนไขไว้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่ต้องควบคุม หรือโดนยุบต้องเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ คือ มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ใน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลักเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ สอดคล้องกับ Hartly (2004) ที่กล่าวว่าประสิทธิภาพด้านผลผลิตของโรงเรียน คือ คุณลักษณะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และจากนโยบายปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวไว้ว่าภารกิจที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรเร่งดำเนินการด้านคุณภาพผู้เรียน คือ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อให้ก้าวทันเด็กศตวรรษที่ 21 เพราะจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นกลุ่มสาระหลักอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการสอนตามหนังสือเรียนมากกว่าตามตัวชี้วัดตามหลักสูตร และทั้งนี้อาจจะเป็นผลเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็กให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี (จันทร์จิรา จุมพลหล้า และคณะ, 2557) สอดคล้องกับจุดแข็งจากการ SWOT ของ กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ที่ระบุว่า ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพราะได้รับการเอาใจใส่จากครูจึงทำให้คุณภาพการศึกษาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นด้านที่ยังมีการปฏิบัติระดับต่ำและกระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาก คุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงมีความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1) กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควบคู่กับด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพราะจากผลการวิจัยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนัก โดยการพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กในทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการซึ่งมีความต้องการจำเป็นสูงสุด

1.2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดวิธีการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียน โดยคำนึงถึงปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น ความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนและสถานศึกษา สภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ เช่น ความยากจน ความห่างไกล พัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรแบบมีส่วนร่วมบูรณาการกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา

1.3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดสรรงบประมาณในการยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) และการจัดสรรอัตราากำลังครูและบุคลากรสนับสนุนให้เพียงพอ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา มีความต้องการจำเป็นสูงสุดใน

ด้านการจัดสรรงบประมาณ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) และด้านการวางแผน
อัตราค่าจ้างและการสรรหาซึ่งโรงเรียนมีอัตราค่าจ้างครูและบุคลากรสนับสนุนไม่เพียงพอและยังขาดอำนาจในการสรรหา

1.4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะจากการวิจัยพบว่าการบริหารวิชาการมีความต้องการจำเป็นสูงสุดและเป็นงานที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรทำวิจัยต่อยอดด้านการจัดทำกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

2.2) ควรทำวิจัยด้านการบริหารวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

2.3) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมลวรรณ รอดจ่าย. (2552). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท].

Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/59082>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552ก). *ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552ข). *มติ ค.ร.ม. 27 ตุลาคม 2552*. <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=13267&Key=news6>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559ก). *ควบรวม ร.ร. เล็กนําร่องกว่าหมื่นแห่ง สพฐ. ยันไม่ใช้การยุบเลิก-เน้นมีครูครบชั้น*. <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=45565&Key=hotnews>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559ข). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. สำนักทดสอบทางการศึกษา. https://bet.obec.go.th/index/wp-content/uploads/dlm_uploads/2016/10/Ministry-of-education-Announcement-11_10_2016-1.pdf

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *นโยบายปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กระทรวงศึกษาธิการ.

ชัตติยา ด้วงสำราญ. (2552). *รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร. http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/showthesis_th.asp?id=0000003472

คัมภีร์ สุดแท้, สมชาย วงศ์เกษม, และ สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2553). *การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก*. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม; ว.มร.ม., 4(2), 127-136*.

จันทร์จิรา จูมพลกล้า, พงษ์นิมิตร พงษ์ภิญโญ, และ พรทิพา หล้าศักดิ์. (2557). *กรณีศึกษา : รูปแบบความสำเร็จการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. https://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG5510025

- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. บุ๊คพอยท์.
- จรรุณ จัปปัง. (2554). *รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทวี วาจาสิทธิ์. (2555). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในโรงเรียนขนาดเล็ก [วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. พิมพ์ดี.
- พัทธนันท์ หาราชกรมย์โชค และ จิราภรณ์ กาแก้ว. (2557). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชน. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 6(12), 95-108.
- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). *การพัฒนาแบบแผนเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. http://phd.mbuisc.ac.th/KKU_Thesis/A_Pisit.pdf
- มยุรี แพร่หลาย. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]*. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/36260>
- รัตนา ดวงแก้ว. (2556). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษา. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 11 (น. 1 - 85)*. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2558). *แนวทางการแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก*. <http://www.tdri.or.th>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). *สรุปผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2011*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). *สรุปผลการวิจัย PISA 2015*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. (2555, 15 กุมภาพันธ์). *ระบบการบริหารและการเงินเพื่อสร้างความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา. ใน การยกเครื่องการศึกษาไทยสู่การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง [Symposium]*. ณ ห้อง บางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ บี โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ เซ็นทรัลเวิลด์.
- สมคิด โพธิ์ชุมพล และ พันธุ์ศักดิ์ พลสารมัย. (2558). *การพัฒนาแบบแผนการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 38(1), 143-150.
- สมพิศ ใช้เอ็ง. (2554). *การพัฒนากลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตเมืองและชนบท [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]*. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/30517>
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *นวัตกรรมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1* <http://plan.phatthalung1.go.th/plandata/km/montessori.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการดำเนินงานรวมโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2554 – 2561*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กที่จำเป็นต้องดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพ*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556ก). *รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะที่ 2 (ฉบับสรุป)*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556ข). *สภาวะการณ์ศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2556*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557ก). *รายงานการวิจัยและพัฒนาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557ข). *สภาวะการณ์ศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2557*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2554). *รายงานประจำปี 2554*. แพลนพรีนติ้ง.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2555). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับสถานศึกษา (แก้ไขเพิ่มเติม พฤศจิกายน 2554)*. ออฟเซ็ทพลัส.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *รายงานสถิติประชากรและเคหะ*. <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/population.thml>
- อุดร อรกุล. (ม.ป.ป.). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก มิติใหม่ของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น*. สำนักงานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชา การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. <http://www.emld-rmu.com/index.php/article1>

ภาษาอังกฤษ

- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing* (3rd ed.). Harper & Row.
- Hartly, J. H. (2004). *Educational planning programming budgeting: A system approach*. Prentice-Hall.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2007). *Educational administration: Theory, research and practice* (6th ed.). McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. V. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Sillapaanan, S. (2000). *The reform school is effective*. Teachers Trade Organization.